

บทบาทของผู้นำชุมชนในการหนุนเสริมเพื่อให้ปัญหาทางการเงินของคน
ในชุมชนลดน้อยลงผ่านการจัดการหนี้สินของชุมชนบ้านสามขา
อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

The role of community leaders in supporting the reduction of community financial problems through community debt management of Baan Samka Community, Maetha District, Lampang Province.

พัทธ์ธีรา สมทรง

นักศึกษาลัทธิสุตรปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Patteera Somsong

Student in Doctor of Philosophy Program in Management
Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University
E-mail: patteeranoi@gmail.com ; LPRU@lpru.ac.th

พ.ท.เลอปรัชญ์ มังกรกนกพงศ์

จักษุแพทย์ อนุสาขาโรคต้อหิน โรงพยาบาลค่ายสุรศักดิ์มนตรี

Lt.Col. Lerprat Mangkornkanokpong, MD

Ophthalmologist, Glaucoma subspecialty, Fort Surasakmontri Hospital
E-mail: lerpratch@gmail.com ; surasakmontrihospital@gmail.com

ดร.บุญทวารณ วังวอน

รองศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Dr. Boonthawan Wingwon

Associate professor of the Doctor of Philosophy Program in Management
Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University
E-mail: boonthawan2009@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้เกิดหนี้สินของสมาชิกชุมชนบ้านสามขา และ (2) ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการหนุนเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีผ่านการจัดการหนี้สินของชุมชนบ้านสามขา เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรคือ สมาชิกชุมชนบ้านสามขาจำนวน 207 ครอบครัว กลุ่มตัวอย่างคือ ตัวแทนของ ครอบครัวที่เป็นอาสาสมัครเพื่อให้ข้อมูลจำนวน 50 คนเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สาเหตุภาวะหนี้สินของสมาชิกชุมชนบ้านสามขาเกิดจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ (1) รายได้จากอาชีพหลัก คือ การทำไร่และทำนาทำให้เกิดไม่แน่นอนเนื่องจากสภาพภูมิอากาศ และ (2) พฤติกรรม การบริโภคที่เปลี่ยนไปตามกระแสนิยม ทำให้รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายนั้น ชาวบ้านจึงต้องกู้ยืมเงินจากแหล่ง เงินทุนทั้งในและนอกระบบ ท้ายที่สุดเกิดปัญหาหนี้สินของครอบครัว 2) บทบาทของผู้นำในชุมชนทำให้ปัญหาทาง

การเงินของคนในชุมชนลดน้อยลง ดำเนินการโดยมีการประชุมแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีผู้นำชุมชนทำการขับเคลื่อนการทำงานผ่านกรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาหนี้สิน เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกับคนในครอบครัว สรุปได้ 2 แนวทางคือ (1) การจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ทราบถึงรายรับ รายจ่าย ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น หากมีเงินเหลือก็นำเงินไปฝากออมทรัพย์ทำให้มีเงินออมมากขึ้น (2) สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้นอกเหนือจากการทำไร่ทำนา โดยนำเงินจากกองทุนของหมู่บ้านมาใช้ในการฝึกอบรมอาชีพและส่งเสริมการสร้างรายได้เพิ่มท้ายที่สุดส่งผลให้สมาชิกชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีปลอดหนี้สินและมีความสุขในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

คำสำคัญ : บทบาทผู้นำชุมชน, การมีส่วนร่วม, ภาวะหนี้สิน

Abstract

The purpose of this paper aimed to (1) study the causes of debt of Baan Samka community members (2) to study the role of community leaders in supporting better quality of life through debt management. It was a qualitative research that employed the interview method. The 50 respondents were representatives of all 207 household members of Baan Samka community. The data obtained from the interview form were analyzed with descriptive statistics.

Results indicated that 1) causes of members' debt of Baan Samka community were caused by two main factors as followed: (1) Incomes from main occupation which were farming and plantation incurred uncertain earnings were affected by the climate, and (2) consumption behaviors were changed by modern trends or social changes that caused insufficient revenue for expenditure. This caused community members of Baan Samka had to borrow or loan a sum of money from non-formal funding sources which led to the family debt. And 2) The reduction in financial problems faced by community members is being addressed by participatory meetings. Community leaders are driven by community leaders and community members to analyze debt issues to find solutions to problems with family members. It could be concluded that (1) doing the home accounting management for revenue and expenditure to reduce unnecessary expenses, and if there was money left, they would deposit their savings accounts. (2) raising the extra career group for making more money or benefits after harvesting, eventually supporting better quality of life, having no more debt, and being happy for sufficiency economy lifestyle.

Keywords: role of community leaders, participation, household debt

บทนำ

การดำเนินงานในระดับใดๆก็ตามไม่ว่าจะเป็นองค์การ ชุมชนหรือครอบครัวมักจะมีปัญหาแตกต่างกันออกไป อันเนื่องมาจากสถานการณ์ด้านสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ภาวะวิกฤติทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยีใหม่ๆที่เกิดขึ้น ลักษณะงานบริหารจึงไม่แน่นอนเสี่ยงกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและความหลากหลายต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อปัญหาระดับประเทศ ภูมิภาค สังคมและท้องถิ่น รวมถึงชุมชนบ้านสามขา เพราะทำให้เกิดปัญหาหนี้สินตามมาปัญหานี้สิน คือ ปัญหารายรับไม่พอกับรายจ่าย เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความยากจนซึ่งเป็นปัญหาระดับประเทศจากหนี้สินที่เพิ่มสูงขึ้น

เรื่อยๆนี้ ถึงแม้จะเป็นปัญหาระดับครัวเรือนแต่ในที่สุดก็จะเกิดผลที่ตามมา คือ ความเครียดของบุคคล ปัญหาครอบครัวอันเกิดอาชญากรรมและท้ายที่สุดอาจจะส่งผลไปสู่การฆ่าตัวตายไปในที่สุด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) องค์ประกอบของชีวิตมนุษย์เรานั้น ตามทรรศนะของนักจิตวิทยาได้แบ่งคุณภาพชีวิตของมนุษย์ออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านกายได้แก่ โครงสร้างทางร่างกายและสุขภาพร่างกาย รวมถึงด้านบุคลิกภาพ (2) ด้านจิตได้แก่ สภาพจิตใจและสุขภาพจิตรวมถึงด้านคุณธรรมและจริยธรรม (3) ด้านสังคม ได้แก่ สถานะทางสังคม ยศ ตำแหน่ง เกียรติยศชื่อเสียง การยอมรับนับถือ และการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นและ (4) ด้านเศรษฐกิจได้แก่ สถานะทางเศรษฐกิจ การเงินและราย

ได้ที่มั่นคง โดยองค์ประกอบของชีวิตมนุษย์แต่ละบุคคล จะมีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็ง หรือศักยภาพของแต่ละครอบครัวชุมชนและสังคมนั้นๆ ตลอดจนทักษะหรือความสามารถในการแก้ไขปัญหา ของแต่ละครอบครัว

บทบาทผู้นำชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนเคลื่อนไหว คัดค้านหรือ เข้าร่วมสนับสนุน และยอมรับโครงการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ของชุมชน (Risser, 2004) โดยบทบาทผู้นำ เป็นพฤติกรรมของผู้นำชุมชนที่แสดงออกด้วยสติ ปัญญา ความดีงาม ความรู้ และความสามารถในการ ช่วยประสานให้คนในชุมชนร่วมกันอยู่ ร่วมกันทำเพื่อ บรรลุถึงจุดหมายที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของคนใน ชุมชน บทบาทของผู้นำที่มีความสำคัญในการเป็นผู้นำ นั้น หมายถึงความรู้สึกรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ตาม สถานภาพของการเป็นผู้นำ ผู้ปกครองที่มีความรับ ผิดชอบอย่างเต็มเปี่ยมในฐานะผู้นำของชุมชน (มนัส สุวรรณ, 2550) ได้อธิบายไว้ดังนี้ (1) ความเป็นผู้นำ คุณธรรมและจริยธรรมคือเป็นคนคิดดีและปฏิบัติ ดี (2) ความเป็นผู้นำด้านจิตวิทยา สามารถพัฒนาให้ ชุมชนเจริญก้าวหน้าได้โดยยึดหลัก “เข้าใจคน เข้าใจ งาน” (3) ความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ทำงานโดยไม่ต้องรอเงิน (4) ความเป็นผู้นำเชิงธรรมาภิบาล ยึดหลัก ประชาธิปไตย โปร่งใส และตรวจสอบได้ (5) ความเป็นผู้นำเชิงการศึกษา สามารถเรียนรู้และเลือกสิ่งดี มาใช้ประโยชน์กับชุมชน และ (6) ความเป็นผู้นำเชิงการ เปลี่ยนแปลง ไม่ปฏิเสธที่จะรับความช่วยเหลือจาก ภายนอก แต่จะดูความพร้อมของชุมชนและความ เหมาะสมกับชุมชนก่อน

หมู่บ้านสามขาตั้งอยู่ ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ถึงแม้เป็นชุมชนเล็กๆ มีจำนวนประชากร ทั้งหมด 642 คน จำนวนครัวเรือน 207 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลหัวเสือ, 2555) ประชากร ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีความเชื่อนับถือผี มีการเซ่นไหว้ผีตามเทศกาลต่างๆ ซึ่งหากมองในภาพ รวมแล้ววิถีชีวิตของชาวบ้านสามขาที่ไม่ต่างจากชุมชน ในชนบททั่วไปที่ดำเนินชีวิตอยู่บนความเรียบง่าย ความผูกพันของผู้คนในชุมชนมีความเป็นปึกแผ่นและ มีความเหนียวแน่น การดำรงชีวิตมีลักษณะของความ เป็นเครือญาติยึดหลักการช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นสำคัญ โดยภาพรวมแล้วชาวบ้านสามขาประกอบอาชีพทำนา

เลี้ยงสัตว์ ทำไร่ หาของป่า แกะสลักและรับจ้างทั่วไป ด้วยความดั้งเดิมที่ผ่านมาชุมชนบ้านสามขามีลักษณะ เป็นชนบทการคมนาคมไม่สะดวกอาศัยการเดินทางเท้า และทางเกวียนเป็นหลัก ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2508 มีการ ตัดถนนเป็นทางรถยนต์ในหมู่บ้านจึงได้มีการนำรถ โกลนาแบบคนเดินตามมาใช้ในการไถนา เพื่อทำการปลูก ข้าวเป็นครั้งแรกแทนควายไถนา ชาวบ้านจึงได้มีการกั ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) มาซื้อรถไถนาหรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า ควายเหล็ก มา ใช้ในครัวเรือนของตนเอง ทำยที่สุดทำให้เป็นจุดเริ่ม ต้นของการเกิดหนี้สินขึ้นภายในหมู่บ้าน และในช่วง ปี พ.ศ. 2529 มีระบบไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน ชาวบ้านได้ เพิ่มเครื่องใช้และเครื่องอำนวยความสะดวกที่ใช้ไฟฟ้า เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องเสียง พัดลม เตารีดและ วิทยุ เป็นต้น ก่อให้เกิดการกู้หนี้ยืมสินเพิ่มขึ้นตามตัว เพื่อซื้ออุปกรณ์มาทำการสนองตอบในความต้องการใน เชิงทุนนิยมของชุมชน เพื่อความสะดวกสบายและความ บันเทิง ส่งผลทำให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมหายไป

ด้วยการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปตามความ ต้องการและสภาพสังคมทำให้บ้านสามขาซึ่งเป็น หมู่บ้านหนึ่งที่ประสบกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจไป ในที่สุด โดยเฉพาะปัญหาสำคัญที่ชุมชนประสบอยู่ คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะหนี้สินของ ชาวบ้าน พบว่าครัวเรือนในหมู่บ้านร้อยละ 80 มีภาระ หนี้สินรวมมูลค่าถึง 5 ล้านบาท รวมถึงการมีภาระหนี้สิน นอกกระบบที่มีจำนวนถึงร้อยละ 50 ของหลังคาเรือน จากการกู้ยืมเงินจากกลุ่มนายทุนนอกกระบบที่มี ดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 10 ถึง 20 บาทต่อเดือน เกิดจาก ปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ (1) รายได้จากอาชีพหลัก คือการทำไร่และทำนาไม่แน่นอนเนื่องจากสภาพ ภูมิอากาศ และ (2) พฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนไป ตามกระแสนิยมภายนอกชุมชน ฉะนั้นจากปัญหารายได้ ไม่เพียงพอกับรายจ่ายทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาประเทศ ที่มุ่งเน้นในเรื่องของการแข่งขันและการส่งเสริมค่านิยม ด้านวัตถุแม้แต่ชุมชนในชนบทอย่างบ้านสามขาที่ไม่อาจ ด้านกระแสแห่งวัตถุนิยมที่แพร่ระบาดเข้ามาในชุมชน อย่างรวดเร็ว ส่งผลทำให้เกิดรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น อีกทั้ง ประชาชนกว่าร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่ต้องขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้า อากาศและสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยตามฤดูกาล เพาะปลูกและเมื่ออยู่นอกฤดูกาลเพาะปลูกหรือวัตถุดิบ

บางอย่างต้องมีการซื้อหามาจากภายนอกชุมชนทำให้มีการลงทุนสูง ขาดความคุ้มค่าในการลงทุนแต่ในขณะที่ราคาผลผลิตทางการเกษตรที่ขายได้มีราคาไม่แน่นอน ผลผลิตตกต่ำ ประกอบกับผลผลิตที่ออกจำหน่ายไม่มีการแปรรูป ทำให้การขายผลผลิตได้ราคาต่ำ รายได้แต่ละเดือนไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ทำให้เกิดภาวะการเป็นหนี้เพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ ประชากรในชุมชนกลับไม่มีรายได้จากอาชีพเสริมที่แน่นอน ทำให้ถูกปัญหาหนี้สินรุมเร้าอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

จากสภาพปัญหาด้านภาระหนี้สินของชุมชนบ้านสามขา ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพกายเจ็บป่วย สุขภาพจิตของคนในครอบครัวแยลง เกิดความขัดแย้งภายในครอบครัวและชุมชน บางครอบครัวมีการแก้ปัญหาด้วยการใช้สารเสพติด ท้ายที่สุดชุมชนเกิดปัญหายาเสพติดตามมา บางคนมีการชักชวนกันเล่นพนัน มีการลักขโมยเกิดขึ้นภายในชุมชน รวมถึงปัญหาทางสังคมโดยรวม คนภายในหมู่บ้านขาดการยอมรับนับถือและมีปัญหาเศรษฐกิจชุมชนที่มีรายได้ไม่มั่นคง ท้ายที่สุดเกิดปัญหาหนี้สินในครอบครัว ทำให้สมาชิกของครอบครัวต้องรับภาระหนักในการที่ต้องทำงานเพิ่มมากขึ้นเพื่อที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้น ในขณะที่เวลาในการพักผ่อนหรือการดูแลสุขภาพร่างกายลดลง ส่งผลให้เกิดความเจ็บป่วยจากการที่ต้องทำงานหนัก และยังมีภาวะเครียดจากการบริหารจัดการด้านรายได้และรายจ่ายของครอบครัว ท้ายที่สุดส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอด้วยสภาพปัญหาที่หลากหลายดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ผู้ใหญ่และคณะกรรมการหมู่บ้านสามขาเริ่มเข้ามามีบทบาทหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ โดยมีการขับเคลื่อนการทำงานกับเครือข่ายภายในชุมชนเพื่อทำการวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเกิดหนี้สินของชุมชน รวมถึงมีความตระหนักอย่างยั่งยืนที่จะนำพาสมาชิกของชุมชนในหมู่บ้านมาทำการจัดการหนี้สินของชุมชนบ้านสามขาไปสู่ความเจริญและหาแนวทางให้ชุมชนยั่งยืน สมาชิกในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่ได้ทอดทิ้งหรือมองข้ามปัญหาแต่กลับวิเคราะห์หาต้นตอและสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาถึงบทบาทของผู้นำชุมชนในการหนุนเสริมสมาชิกในชุมชนบ้านสามขาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดหนี้สินของสมาชิกชุมชนบ้านสามขาตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการหนี้สินของสมาชิกในชุมชนบ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยมีขอบเขต 4 ด้าน คือ (1) เนื้อหา เน้นประเด็นการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนกับบทบาทผู้นำชุมชนในการจัดการหนี้สิน (2) ระยะเวลาวิจัย 5 เดือน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคม 2559 (3) พื้นที่ในการวิจัย คือ บ้านสามขา หมู่ที่ 6 ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง (4) ประชากร คือ คณะกรรมการหมู่บ้านชาวบ้านชุมชนบ้านสามขา จำนวน 207 ครัวเรือน โดยมีตัวแทนจากครัวเรือนที่เกี่ยวข้องที่เป็นอาสาสมัครเข้าร่วมในการวิจัย จำนวน 43 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหัวเสือ, 2555)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและทางสังคมของชุมชน โดยการสุ่มตัวแทนจากครัวเรือนที่เกี่ยวข้องที่เป็นอาสาสมัครเข้าร่วมในการวิจัย จำนวน 43 คน

2. ทบทวนแนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Jame M. Burns (2003) และการมีส่วนร่วมตามแนวคิดทฤษฎีสองปัจจัยของเฮร์เบิร์ต (Hertzberg, 1959) ที่สรุปได้ว่าการจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจสามารถเชื่อมโยงไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมได้ตามแนวคิดของโคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1980)

ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงถือเป็นทฤษฎีของการศึกษาภาวะผู้นำแนวใหม่ หรือเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) ของภาวะผู้นำ แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดย Jame M. Burns

(2003) ได้พยายามเชื่อมโยงบทบาทความเป็นผู้นำกับความเป็นผู้ตาม โดยได้กล่าวถึงเกี่ยวกับผู้นำไว้ว่า เป็นบุคคลที่กระตุ้นแรงจูงใจผู้ตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทั้งของผู้นำและผู้ตาม ซึ่งเป็นทักษะของความเป็นผู้นำแตกต่างจากการใช้อำนาจแบบเดิม เนื่องจากเป็นสิ่งที่ผู้ตามต้องการด้วยเช่นกัน และในช่วงปี พ.ศ. 2523 Bernard M. Bass ได้ขยายและปรับปรุงแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงจากพื้นฐานของ Jame M. Burns (2003) โดยการให้ความสำคัญมากขึ้นต่อความต้องการของผู้ตามมากกว่าผู้นำ และเสนอว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถใช้ในสถานการณ์ต่างๆ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอาจจะมีการแสดงออกโดยผู้ใดก็ได้ในองค์กร ทุกตำแหน่งอาจจะมีการแสดงออกโดยผู้ใดก็ได้ในองค์กรทุกตำแหน่ง Bernard M. Bass (1997, p. 130-139) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึงผู้นำจะเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้ตามมีความต้องการที่สูงขึ้น ทำให้ตระหนักถึงความต้องการสำนึกในความสำคัญคุณค่าของจุดมุ่งหมายและว่าที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ให้คำนึงถึงประโยชน์ของทีม องค์กร นโยบายมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน และยกระดับความต้องการให้สูงขึ้น

จากทฤษฎีของ Bass (1985) ได้เสนอทฤษฎีภาวะผู้นำที่มีรายละเอียดมากขึ้น โดยกล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นมากกว่าคำเพียงคำเดียวที่เรียกว่าบารมี (Charisma) Bass เห็นว่าความมีบารมีมีความจำเป็น แต่ไม่เพียงพอสำหรับผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มิใช่นอกเหนือจากความมีบารมี คือการกระตุ้นทางปัญญาคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลและการสร้างแรงบันดาลใจ

แนวคิดทฤษฎีบทบาทภาวะผู้นำความเป็นผู้นำนักปกครองในการบริหารงานมีปัจจัยต่างๆ ในการบริหารงานให้เกิดคุณภาพ มีส่วนประกอบหลายประการ เช่น คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการต่างๆ ส่วนประกอบที่สำคัญที่สุด คือ เป็นผู้นำให้ทุกอย่างเกิดขึ้น เป็นปัจจัยที่สำคัญในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จเพราะผู้นำเป็นศูนย์ รวมพลังในการใช้อำนาจหรืออิทธิพลในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความร่วมมือให้เกิดงานตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ ผลงานที่ได้ปฏิบัติก็ย่อมสะท้อนกลับ ดังนั้นผู้นำจึงเป็นแกนกลางหรือหลักชัยในการดำเนินงาน นำผู้ตามให้เกิดผลงาน

ขององค์กรก้าวไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ บทบาทผู้นำชุมชน เป็นพฤติกรรมที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในชุมชน แสดงออกด้วยการพยายามใช้อิทธิพลของตนและกลุ่ม กระตุ้นชี้แจง สร้างความเข้าใจให้บุคคลอื่น หรือกลุ่มบุคคลอื่นมีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการกระทำสิ่งต่างๆ ตามต้องการ โดยมีเป้าหมายความสำเร็จของกลุ่ม องค์กร หรือชุมชนเป็นสำคัญ (Roger, 2001) บทบาทของผู้นำชุมชนจะเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำชุมชนในการใช้บารมีที่สามารถสื่อสารกับคนในชุมชน ก่อให้เกิดการยอมรับและมีความเห็นคล้อยตาม หรืออาจใช้กิจกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ก่อให้เกิดความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน เพื่อให้มีทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรม ไปในทิศทางที่ทำให้จุดมุ่งหมายของชุมชนประสบความสำเร็จ ดังนั้นบทบาทผู้นำชุมชนจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม และสร้างการยอมรับของคนในชุมชน (Purdue, 2001) บทบาทของผู้นำชุมชนที่สนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชน (วิโรจน์, 2546) คือ บทบาทผู้นำแบบประชาธิปไตย ที่มีสำนึกของการมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ รวมทั้งเป็นแบบอย่างของคนในชุมชน ผู้นำที่เข้มแข็งมุ่งเน้นการปฏิบัติหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความพร้อมที่จะเรียนรู้จากความสำเร็จ ล้มเหลว ประสานให้คนในชุมชนร่วมกันทำเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายที่เป็นผลประโยชน์ของชุมชน จะต้องมีความยืดหยุ่นคล้อยตามกับคนในชุมชน ไม่มีลักษณะของชนชั้นที่แยกจากชาวบ้าน เป็นผู้นำที่ผนึกตัวเองให้เข้ากับชุมชนอย่างแนบแน่นสำหรับการนำในชุมชน อาจเป็นบุคคล องค์กร หรือกลุ่มเครือข่ายในชุมชน ที่มีแนวคิดที่สอดคล้อง เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับคนในชุมชน (Morris & Staggenborg, 2002) บทบาทผู้นำชุมชนนั้นมีความสำคัญในการขับเคลื่อนกลุ่มคนในชุมชนสู่เป้าหมายที่ต้องการด้วยการกระตุ้นให้คนในชุมชนเคลื่อนไหวให้เกิดการกระทำ โดยการจัดองค์กรผู้มีส่วนร่วม จัดกลุ่มให้เกิดการรวมตัว โดยพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นผู้นำเสมือนเครื่องมือในการบริหารจัดการของผู้นำที่สามารถสร้างและพัฒนาขึ้นมาได้ในทุกตัวคน ซึ่งเป็นการสร้างศรัทธาบารมีให้เกิดขึ้นในตัวเอง ชี้นำสร้างสรรค์ให้แก่ชุมชน ตั้งมั่นอยู่บนผลประโยชน์ของชุมชน สามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าเพื่อเสริมสร้างความเข้ม

แข็งของชุมชน ผู้นำในชุมชนจึงเป็นคนที่ต้องอธิบาย และเชื้อเชิญคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและยอมรับ ในกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน (Nader, 2003)

การมีส่วนร่วมทำให้การบริหารหรือการพิจารณาแนวทาง ในการแก้ปัญหาของชุมชนมีความหลากหลายเป็นไปอย่างถี่ถ้วน รอบคอบเพราะเป็นการระดมแนวคิดจากบุคคลที่มีความหลากหลายทั้งความรู้และประสบการณ์ รวมถึงเป็นการขจัดปัญหาที่เกิดขึ้น โดยที่มีให้การดำเนินนโยบายใด ๆ มีผลต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุติธรรมในการดำเนินการต่อทุกฝ่ายได้ รวมถึงมีการปรึกษาหารือหรือการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่ระดับสูงกว่าหรือระดับเดียวกัน เพื่อการร่วมเจรจาหาข้อยุติ (negotiation) หรือเจรจาโดยมีคนกลางกำกับกระบวนการ (mediation) คนกลางที่มากำกับกระบวนการจะต้องไม่ใช่ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจแต่เป็นผู้ที่จะทำหน้าที่ตัดสินใจ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลายหรือคู่เจรจา เพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด โดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจนทุกฝ่ายเกิดความพึงพอใจในผลลัพธ์นั้นๆ สรุปว่าการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนทำให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน ควรแบ่งบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ การระดมทุนเพื่อหนุนเสริมการทำงาน และการแบ่งปันผลประโยชน์ ส่วนนี้ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองคน ซึ่งทำให้บุคคลหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำการหรืองดกระทำการบางอย่างซึ่งเป็นที่ยอมรับว่า สามารถก่อให้เกิดผลทางกฎหมายได้ ตามงานศึกษาของสุกานดา กลิ่นขจร และนรรัฐ รื่นกวี (2555) สรุปว่าปัจจัยด้านความสามารถในการบริหารจัดการมีความสำคัญต่อภาระหนี้สินของเอกบุคคล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้ หลังจากนั้นคณะวิจัยได้ทำการปรับแก้และนำไปซักถามในเวทีเสวนาในกลุ่มชุมชน ตลอดจนสัมภาษณ์กลุ่มในประเด็นการมีส่วนได้ส่วนเสีย และการปฏิบัติ

การทำแผนการแก้ปัญหาร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหานี้สินของชุมชนตามที่ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์

2. วิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์เนื้อหา โดยคณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าประกอบด้วยข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ในด้านเวลาที่นัดหมาย สถานที่ชุมชนบ้านสามขาและผู้ให้ข้อมูลเพื่อสรุปรวบรวม และเปรียบเทียบความสอดคล้องของเนื้อหาครอบคลุมตามกรอบทฤษฎีที่ได้กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

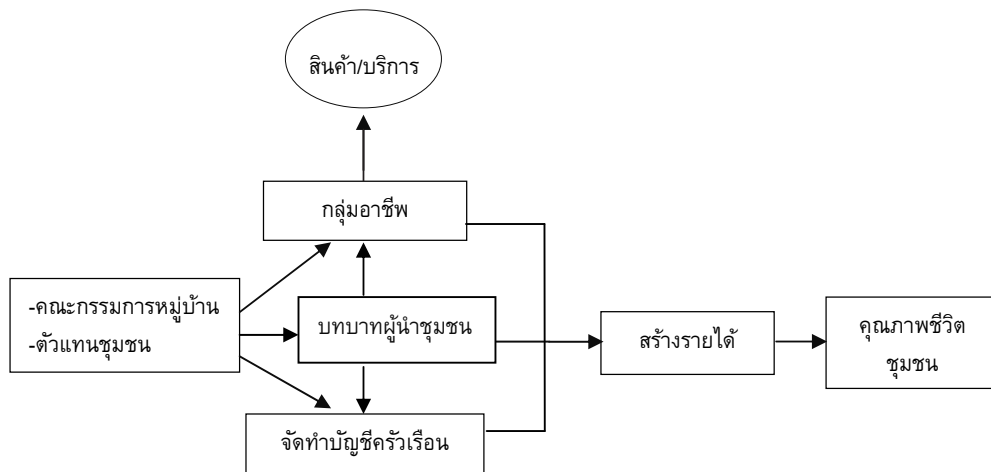
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ คณะวิจัยมีวิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมเสวนา ผ่านคณะกรรมการหมู่บ้านและสมาชิกชุมชน คือตัวแทนชุมชน ตามขั้นตอนดังนี้

1. ทำการประสานกับผู้นำหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้านและตัวแทนสมาชิกในชุมชน เพื่อดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ ชี้แจงวัตถุประสงค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมในด้านการจัดการหนี้สินของชุมชน

2. ดำเนินการสัมภาษณ์ในเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตามวัตถุประสงค์การวิจัยในด้านสภาพของปัญหา และความต้องการในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของชุมชนผ่านการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ เพื่อจัดตั้งกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน จากการจำหน่ายสินค้าและบริการ และจัดอบรมปฏิบัติการให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ทราบถึงรายรับรายจ่าย การเก็บออมและปลูกจิตสำนึกในการพอประมาณด้วยการออมผ่านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. วิเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนในการหนุนเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกชุมชน ผ่านแนวทางในการแก้ไขปัญหาแบบมีส่วนร่วม

4. ประเมินผลการดำเนินงานโดยวัดจากรายได้จากกลุ่มอาชีพและการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อให้มีการจัดระบบรายได้และค่าใช้จ่ายของครอบครัวเพื่อให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ดังภาพที่ 1 กรอบกระบวนการวิจัย

ภาพที่ 1: กระบวนการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สรุปผลการศึกษาดังนี้

1. ผลการศึกษาเชิงสำรวจพบว่าครัวเรือนในหมู่บ้านร้อยละ 80 มีภาระหนี้สินรวมมูลค่าถึง 5 ล้านบาท รวมถึงการมีภาระหนี้สินนอกระบบที่มีจำนวนถึงร้อยละ 50 ของหลังคาเรือนจากการกู้ยืมเงินจากกลุ่มนายทุน ที่มีดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 10 ถึง 20 บาทต่อเดือน สาเหตุภาวะหนี้สินของชาวบ้านเกิดจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ (1) รายได้จากอาชีพหลักคือการทำไร่และทำนาไม่แน่นอนเนื่องจากสภาพภูมิอากาศที่ไม่แน่นอนส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร และ (2) พฤติกรรมการบริโภคที่เปลี่ยนไปตามกระแสนิยมจากปัญหารายได้ไม่เพียงพอจ่ายหนี้ ชาวบ้านจึงต้องกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนทั้งในและนอกระบบ รวมทั้งเงินกองทุนของแต่ละกลุ่มที่มีให้สมาชิกกู้ และเงินกองทุนหมู่บ้านที่มีคนกู้เงินกันมาก ซึ่งทางกลุ่มไม่ได้กำหนดว่าต้องกู้ไปทำอะไร บางคนกู้ไปลงทุนทำเกษตร บางคนกู้ไปเพื่อใช้จ่ายเครื่องอำนวยความสะดวกตามสมัยนิยม อีกส่วนหนึ่งคือใช้จ่ายด้านอบายมุข เช่นการเสพยาเสพติด สุราและการพนัน

2. ผลการศึกษบทบาทผู้นำชุมชนในการหนุนเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการจัดการหนี้สินของชุมชนบ้านสามขา ผู้นำชุมชน กรรมการชุมชนและสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่คิดว่าตนเองจะสามารถช่วยแก้ปัญหาหนี้สินได้โดยการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาหนี้สินเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกับคนในครอบครัว โดยมี 2 แนวทางในการเพิ่มรายได้ดังนี้คือ (1) จัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อได้ทราบถึงรายรับ รายจ่าย ลดค่าใช้จ่าย

ที่ไม่จำเป็น ทำบัญชีไม่ให้ติดลบ และนำเงินส่วนที่เหลือไปฝากออมทรัพย์ทำให้มีเงินออมมากขึ้น (2) สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้นอกเหนือจากการทำไร่ ทำนา โดยนำเงินจากกองทุนของหมู่บ้านนำมาใช้ในการฝึกอาชีพ และส่งเสริมการสร้างรายได้ผลิตสินค้าและบริการให้กับชาวบ้านผู้สนใจ มีการจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบสำหรับการประกอบอาชีพเสริม เช่น การแกะสลักไม้ การทอผ้า และการปลูกพืชผักสวนครัว ผลผลิตภัณฑ์และผลผลิตที่ได้จะมีการประสาน และจัดหาตลาดในการจำหน่ายให้แก่ชาวบ้านโดยไม่ต้องหาตลาดเองดังภาพที่ 2 ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น กล่าวคือไม่เกิดความเครียดจากภาระหนี้สิน ทำให้มีสุขภาพจิตดีขึ้น ส่งผลให้สุขภาพกายแข็งแรงไม่ต้องรับภาระหนักจากการที่ต้องทำงานมากขึ้น มีเวลาพักผ่อนและดูแลด้านสุขภาพร่างกาย ในด้านสังคมก็มีการยอมรับนับถือจากบุคคลอื่นไม่มีหนี้สิน อีกทั้งด้านเศรษฐกิจมีรายได้มั่นคงจากรายรับสัมพันธ์กับรายจ่ายแบบพอเพียงอีกด้วยดังภาพที่ 2 ที่ฟักโฮมสเตย์กลุ่มทอผ้าและผลผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านสามขา

ภาพที่ 2 : ที่ฟักโฮมสเตย์กลุ่มทอผ้า และผลผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านสามขา

ที่มา: คณะผู้วิจัยถ่ายจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูลในชุมชน (2559)

การศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการหนุนเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการจัดการหนี้สินของชุมชนบ้านสามขา มีประเด็นที่น่าสนใจควรแก่การอภิปราย ดังนี้

ผลการวิจัยสอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัยของ
เฮอ์เบิร์ก (Hertzberg et al, 1959) ที่มีความเชื่อว่า
คนหรือผู้ปฏิบัติงานจะทำงานได้ผลดีมีประสิทธิภาพ
ได้นั้น ย่อมขึ้นกับความพอใจของผู้ปฏิบัติงาน เพราะ
ความพึงพอใจในงานจะช่วยเพิ่มความสนใจในงาน
และเพิ่มความกระตือรือร้นในการทำงานมากขึ้น ย่อม
ทำให้ผลผลิตที่ออกมาสูงขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากเกิด
ความไม่พอใจในงานแล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลเสียทำให้
คนไม่สนใจ ไม่กระตือรือร้น ผลผลิตก็อาจจะตกต่ำ แต่
หน้าที่ของผู้บริหารหรือผู้นำในองค์กรก็คือ จะต้องรู้
วิธีที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ เพื่อจะให้
งานบรรลุเป้าหมายและผลผลิตของงานสูงขึ้น เฮอ์ช
เบิร์ก (Hertzberg) ได้กล่าวว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่
2 ประการ อันเป็นแรงจูงใจให้คนอยากทำงาน คือ
ปัจจัยจูงใจหรือปัจจัยกระตุ้น (Motivator factors) และ
ปัจจัยค้ำจุน หรือปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene factors)

2. ผลการศึกษาบทบาทผู้นำชุมชนในการหนุนเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการจัดการหนี้สินของชุมชนบ้านสามขา ผู้นำชุมชน กรรมการชุมชน และสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่คิดว่าตนเองจะสามารถช่วยแก้ปัญหาหนี้สินได้โดยการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาหนี้สินเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกับคนในครอบครัว โดยมี 2 แนวทางในการเพิ่มรายได้ดังนี้ (1) จัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้ทราบถึงรายรับ รายจ่าย ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ทำบัญชีไม่ให้เกิดหนี้และนำเงินส่วนที่เหลือไปฝากออมทรัพย์ทำให้มีเงินออมมากขึ้นสัมพันธ์กับงานวิจัยของฉัตรมณี กลางสวัสดิ์ (2552) ที่สรุปว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการเงินของประชาชนที่จัดทำบัญชีครัวเรือน ย่อมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน เพราะมีการวางแผนและการประมาณการในการใช้เงินให้เกิดความสมดุลระหว่างรายได้และค่าใช้จ่ายของแต่ละครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐมนตรีพาณิชย์วิจิตรและนิศรา จันทร์เจริญสุข (2556) ที่นำเสนอว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมย่อมทำให้เกิดความเห็นร่วมเพราะทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน รวมถึงงานวิจัยของสุภาภรณ์ วิริยกิจรุ่งโรจน์ (2556) ที่สรุปว่าการออมเป็นการสำรวจศักยภาพครัวเรือนในชุมชนเช่นเดียวกัน (2) สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้นอกเหนือจากการทำไร่ ทำนา โดยนำเงินจากกองทุนของหมู่บ้านนำมาใช้ในการฝึกอาชีพ และส่งเสริมการสร้างรายได้ผลิตสินค้าและบริการให้กับชาวบ้านผู้สนใจ มีการจัดซื้อจัดหาวัตถุดิบสำหรับการประกอบอาชีพเสริม เช่น การแกะสลักไม้ การทอผ้า และการปลูกพืชผักสวนครัว ผลิตภัณฑ์และผลผลิตที่ได้จะมีการประสาน

และจัดหาตลาดในการจำหน่ายให้แก่ชาวบ้านโดยไม่
ต้องหาตลาดเอง

ท้ายที่สุดบทบาทผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อน
การทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาผ่านการจัดการหนี้สินของ
ชุมชนบ้านสามขา ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น กล่าว
คือ ชุมชนไม่เกิดความเครียดจากภาระหนี้สิน แต่จะ
มีสุขภาพจิตดีขึ้น ส่งผลให้สุขภาพกายแข็งแรงไม่ต้อง
รับภาระหนักจากการที่ต้องทำงานมากขึ้น มีเวลาพักผ่อน
และดูแลด้านสุขภาพร่างกาย ในด้านสังคมก็มีการยอมรับนับถือจากบุคคลอื่นไม่มีหนี้สิน อีกทั้งด้าน
เศรษฐกิจมีรายได้มั่นคงจากรายรับสัมพันธ์กับรายจ่าย
แบบพอเพียงอีกด้วย สอดคล้องกับทฤษฎีโคเฮนและ
อัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1980) ได้ให้ความ
หมายการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชน
ต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ 1) การมีส่วนร่วม
การตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมี
ส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติ
ตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผล
ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วน
ร่วมในการประเมินผลโครงการ โดยผู้นำชุมชนคือผู้ใหญ่
บ้านสามขาได้ประชุมคณะกรรมการและสมาชิกชุมชน
ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทดลองสรุปได้แนวทาง
การคือ จัดทำบัญชีครัวเรือน และสนับสนุนจัดตั้งกลุ่ม
อาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ จนในที่สุดสามารถปฏิบัติ
ได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะ
ผลที่ได้จากการวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. กลุ่มชุมชนมีภาระหนี้สินเป็นจำนวนมาก
ด้วยเหตุการณ์ดำรงตนอยู่ภายใต้ลัทธิบริโภคนิยม มีการ
ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ดังนั้นการที่จะแก้ภาระหนี้สินให้
ลดน้อยลงได้ด้วยการ ลด ละ เลิก อบายมุขต่างๆ ควร
ดำเนินชีวิตด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระ
ราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยผู้นำ
ชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และหัวหน้าครอบครัว
ควรกระทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมให้กำลังใจแก่
ลูกบ้าน กวดขันดูแลการประพฤติตนที่ไม่เหมาะสมให้
อยู่ในกรอบกติกาของชุมชน ส่งเสริมให้ชาวบ้านได้รู้จัก
ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการรวมกลุ่มประกอบ
อาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัว

2. ผู้รับผิดชอบในโครงการต่างๆควรให้ความสำคัญ
สำคัญกับบทบาทของผู้นำชุมชนที่คนในชุมชนให้การ
ยอมรับ อาจเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการ หรือผู้นำในกลุ่ม
ชุมชนที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคนในชุมชน เช่น
ปราชญ์ชาวบ้าน เจ้าอาวาส โต๊ะครู ผู้นำกลุ่มเยาวชน
กลุ่มสตรี และกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ขณะเดียวกันต้อง
ตระหนักถึงการมีผลประโยชน์ส่วนตนเฉพาะของผู้นำ
ชุมชน หรือหัวหน้ากลุ่มนั้นๆ ทั้งนี้เพราะว่าโครงการ
ต่างๆอาจสูญเสียผู้นำชุมชนในฐานะตัวแทนคนใน
ชุมชนในการประสานงานและการรักษาผลประโยชน์
ของชุมชนโดยรวม อาจนำมาซึ่งข้อขัดแย้งในชุมชนได้

3. ผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญกับการให้
ความรู้และแนวทางแก้ไขหนี้สินด้วยการอบรมครองตน
ในเรื่องของการใช้จ่าย การให้คุณค่า การยกย่องชมเชย
และให้รางวัลแก่ผู้ที่ไม่ปล่อยตนไปตามกระแสนิยมสมัย
ใหม่ การนำเอาหลักศาสนาเข้ามามีบทบาทในการแก้
ปัญหา เช่น การอบรมธรรมะ การฝึกสมาธิ เข้าวัดฟัง
ธรรมในวันสำคัญทางศาสนา

4. ผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญกับการอบรม
พัฒนาอาชีพเสริมใหม่ๆอย่างต่อเนื่อง จัดหาวิทยากร
หรือขอความสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้
ความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพ
การผลิตและด้านนวัตกรรม ซึ่งจะช่วยสร้างรายได้ให้
แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

5. ควรทำการศึกษาวิจัยในเรื่องเดียวกันนี้ใน
พื้นที่อื่นที่มีปัญหาเดียวกัน เพื่อเปรียบเทียบผลการ
ศึกษาว่าเหมือนกันหรือแตกต่างกันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

ภรณ์ยุ พิเรนทร. (2551). *การมีส่วนร่วมของประชาชน
ในโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
ตำบลทรงคนอง อำเภอประจวบประแดง จังหวัด
สมุทรปราการ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลป
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการและ
ประเมินโครงการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
มนัส สุวรรณ. (2550). *ชนบทกับปัญหาความยากจน :
มุมมองเชิงมนุษยนิเวศวิทยาเอกสารประกอบ
การประชุมราชบัณฑิตและภาคีสมาชิก สำนัก
ธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน
ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันที่ 6 มิถุนายน
2550* หน้า 172-179.

- ฉัตรมณี กลางสวัสดิ์. (2552). *การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการเงินของประชาชนที่จัดทำบัญชีครัวเรือนกรณีศึกษาในเขตพื้นที่ ต.อ่าทอง อ.เมือง จ.กำแพงเพชร* วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และนิศรา จันทร์เจริญสุข. (2556). การจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 7(1), 23-36.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2546). *ภาวะผู้นำ: หลักการ ทฤษฎี และประเด็นที่พิจารณาในบริบททางวัฒนธรรมสังคมและองค์กรไทย*. ค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2559, จาก <http://ednet.kku.ac.th/~ed128/ad06/article6.html>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). *สรุปปัญหาการฆ่าตัวตายของประชากร*. ค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2559, จาก www.service.nso.go.th/.
- สุกานดา กลิ่นขจร และนรรฐ์ รื่นกวี (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาระหนี้สินของเกษตรกรจังหวัดนครราชสีมา กรณีศึกษาอำเภอด่านขุนทด และอำเภอโนนสูง. *ทุนวิจัยคณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน ศูนย์กลางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานงบประมาณรายได้ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555*
- องค์การบริหารส่วนตำบลหัวเสือ. (2555). *เขตการปกครองบ้านสามขา*. ค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2559, จาก <http://www.huasuea.go.th/condition.php>
- Bass, B. M. (1985). Leadership: Good, better, best. *Organizational dynamics*, 13(3), 26-40.
- Bernard, M. B. (1997). *Leadership and performance beyond expectation*. New York: The Free Press.
- Burns, J. M. (2003). *Transforming leadership: A new pursuit of happiness*. New York: Atlantic Monthly Press.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: seeking clarity through specificity. *World Development*, 8, 213-235.
- Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work* (2nd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Morris, A., & Staggenborg, S. (2002). *Leadership in social movement*. Retrieved on June 17, 2016, from [http://www.cas.northwestern.edu/sociology/faculty/leadership essay.pdf](http://www.cas.northwestern.edu/sociology/faculty/leadership%20essay.pdf).
- Nader, R. (2003). *Leadership and motivation*. Retrieved on June 11, 2016, from <http://www.cedresources.nf.net/pdf/LeadershipAndMotivation.pdf>
- Purdue, D. (2001). Neighborhood governance: Leadership, trust and social capital. *Urban Studies*, 38(12), 2211-2224.
- Risser, R. (2004). *How to achieve acceptance by considering user needs in public transport*. Retrieved on June 5, 2016, from <http://www.ictct.org/workshops/02-Nagoya/Risser.pdf>.
- Rogers, A. (2001). *A 360-Degree Peer Evaluation of Leadership Competencies*. Doctoral Dissertation. San Antonio, Texas, USA: Our Lady of the Lake University.